

ՔԱՆԻՖԱՐՄԵՆԱԿ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ ԶԱՇԽԱՐՋ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԱՆԱՅԻՆ

1915ԻՆ

Այսօր բոլոր քաղաքակիրթ աշխարհի ուշը կեդրոնացած է փանամայի Ջրանցքին բացումին վրայ: Մարդկային պատմութեան մէջ զրեթէ անզուգական եղող այս մեծ ձեռնարկին յաջողութենէն մարդկութիւնը մեծ ակնկալութիւններ ունի: Գարեթէ ի վեր միշտ ղէպի արեւմուտք արշաւող քաղաքակիրթութիւնը, այս ջրանցքին բացումովը վերջապէս դուռ մը գտած կ'ըլլայ խաղաղական Ուկրանոսն ալ թափանցելու: Երբ Քրոմպուս իր նաւերովը ճամբայ ելաւ, իր փնտածք Ամերիկան չէր, այլ հին ծայրագոյն Արեւելքն էր — Հնդկաստանը, Չինաստանը և անոնց ոսկին ու համեմունքը: Մարդիկ միշտ ցանկացեր են գտնել Արեւելքը և իր ոսկին ու կնդրուկը: Այնպէս որ Քրոմպուսի փնտոելու նպատակին մէջ նորութիւն մը չկար: Միակ նորութիւնը հետեւած ուղղութիւնն էր: Ան ղէպի աւերմուտք գնաց: Բուն իր նպատակին հասնելու տեսակէտով, Քրոմպուսի ճամբորդութիւնը կատարեալ անյաջողութիւն մըն էր: Ծամբայ ելած էր ուղղակի Ասիա հասնելու, բայց ճամբան բաղիւսեալ այն երկայն ու լայն ցամաքներուն զորս այժմ Ամերիկաներ կը կոչենք. իրմէ ետքը աւելի քան չորս դար անցած է և իր յաջորդները ահա հագիւ կրցին այդ միջանկեալ հակա ցամաքներուն յաղթել և նաւերով անոնց մէջէն անցնելով Ասիա հասնել: Փանամայի Ջրանցքին բացումը այս թուրին առաջին հատանումն է, Քրոմպուսը արգելող ամբարտակին վերջնական բարձումն է, չորս երկար դարերու արգելքին վերջացումն է, ղէպի Արեւելք յառաջխաղացութեան վերսկսումն է:

Այն քաղաքակիրթութիւնը, որուն արեւ-

մտեան ազգեր կը պարտին իրենց մեծութիւնն ու աճումը, իր ծագումը առած է Եփրատի և Նիղոսի ափունքներէն, Պաղեստինի և Յունաստանի բլուրներուն և մականերէն: Այդ քաղաքակիրթութիւնը իր կռնակը դարձուցած հին Արեւելքն — Հնդկաստանին ու Չինաստանին — երկրագունդիս վրայ իր արշաւը շարունակած է միշտ ղէպի արեւմուտք, Յունաստանէն անցած է Հռոմ, Սպանիա, Ֆրանսա, Գերմանիա և Անգլիա, անկէ ալ Ատլանտեան Ուկրանոսէն անդին՝ Ամերիկա: Այժմ փանամայի Ջրանցքին բացումը կը նշանակէ թէ ան թափանցած է նաև խաղաղական Ուկրանոսը: Ահա աս է ասպարէզը ուր աշխարհի երկու կէսերը — Արեւելքն ու Արեւմուտքը — կը գտնուին ոչ թէ կրօնակ կոնֆլիկտի, այլ երես երեսի: Թէ ինչ պիտի ըլլայ ատոր արդիւնքը՝ ոչ ոք կրնայ այժմէն լիովին գուշակել: Բայց ամէն տեսնել ու խորհիլ գիտցող էակ կրնայ գիտնալ թէ փանամայի Ջրանցքին բացումովը մարդկային ազգին պատմութիւնը իր վերջին դրուագը թեւակոխած կ'ըլլայ: Այսպիսի կարեւոր ղէպը մը պէտք է տնտեսի հոն ուր ան նշանակութիւն ունի, ուր ցեղերը իրարու կը հանդիպին, ուր ասպարէզը կազմ ու պարտաստ է, ուր մարդը կրնայ ուղղակի Արեւմուտք նայլլ Արեւելքը տեսնելու համար. և այդ վայրը Սան Ֆրանսիսքոն է: Թէև Ամերիկայի մէջ կային ուրիշ մրցակից քաղաքներ ալ որ ուզեցին Արեւմտահամագիծը ունենալ, սակայն ամերիկեան կառավարութիւնը շատ իմաստութեամբ Սան Ֆրանսիսքոն որոշեց իրրեւ յարմարագոյն վայրը:

Փանամայի Ջրանցքը, Ատլանտեան Ուկրանոսը խաղաղականի հետ միացնելու համար փորումած այս անագին առումն, թէև 50 մղոնէն քիչ աւելի երկայնութիւն ունի, իր դիրքին և բնական դժուարութիւններուն պատճառաւ՝ անոր բացումը մարդկային ճարտարագիտական և մեքենագիտական ամենամեծ ձեռնարկներէն մէկը կը սեպուի: Այս ձեռնարկը գլոխ հանելու համար ամենահմուտ ճարտարագետ-

ներու երկարամեայ համբերատար աշխատութեան հետ միասին ամերիկեան կառավարութեան կողմէ աւելի քան 377,000,000 տալէրի ծախք մը հարկ եղաւ:

Փանամայի Զբանցքին բացումովը աշխարհի ամենէն կարեւոր առևտրական կենդրոններուն միջև հեռաւորութիւնը մեծապէս կը նուազի, այնպէս որ կարծես թէ աշխարհ կէս մը կը պզտիկնայ և յարաբերութիւնները կը դիւրանան: Նիւ Եորքէն Սան Ֆրանսիսքո այժմ նաւային ճամբով հեռաւորութիւնն է 13,107 մղոն, Զբանցքին բացումովը այդ երկու քաղաքներուն միջև նաւային հեռաւորութիւնը կ'ըլլայ 5272 մղոն: Մարսիլայ այժմ Սան Ֆրանսիսքոյն նաւային ճամբով 13,241 մղոն հեռու է, Զբանցքի ճամբայով պիտի ըլլայ միայն 8325 մղոն: Պոլիս ներկային Սան Ֆրանսիսքոյն նաւային ճամբով 14,352 մղոն է, Զբանցքին բացումովը հեռաւորութիւնը պիտի իջնայ 9432 մղոն, այսինքն մօտաւորապէս 5000 մղոնի շահ մը: Փանամայի բացումովը Պոլսոյ և Սան Ֆրանսիսքոյի միջև ուղղակի նաւային յարաբերութիւն հաստատել շատ դիւրին և մեծապէս շահաւոր պիտի ըլլայ, և հասարակ բան մը պիտի ըլլայ Պոլիս նաւ նստիլ և Սան Ֆրանսիսքո դուրս ելլել, և հակադարձաբար: Այսպէս, այս Զբանցքին բացումը, թէև մեծածախս, պիտի ըլլայ մարդկութեան մեծագոյն օրհնութիւնը:

Սան Ֆրանսիսքո բնական դիրքով, կրկնապէս և ճարտարապետութեամբ աշխարհի ամենագեղեցիկ և առողջարար քաղաքներէն մէկն է: 1906 զարնան երկրաշարժէն ետքը պատահած մեծ հրդեհէն քաղաքը գրեթէ ամբողջութեամբ կործանելով, յետոյ գերմարդկային ճիգերով վերաշինուեցաւ մօտաւորապէս 500 միլիոն տալէրի ծախքով: Վերաշինուած քաղաքը աշխարհի ամենագեղեցիկ արդիական ու ճաշակաւոր քաղաքն է: Այնպէս որ Փանամայի Զբանցքին բացման հետ պիտի տօնուի նաև Սան Ֆրանսիսքոյի վերաշինութիւնը որ գրեթէ Զբանցքին բացման չափ

նշանաւոր է իբրև յաղթանակ մարդկային ճարտարապետութեան և ձեռնբերեցութեան: Սան Ֆրանսիսքոյի ամառուան գոյնի վտիւնը և ձմեռուան մեղմութիւնը արդէն նշանաւոր է: Կլիման իր լաւագոյն դրամազույններէն մէկը կը սեպուի, և ամբողջ տարին Արուեստահանդէսը տօնելու յարմարագոյն վայրն է:

Փանամա — Խաղաղականի Միջազգային Արուեստահանդէսը կոչուած է ըլլալ մինչև ցարդ տեղի ունեցած Աշխարհահանդէսներուն մեծագոյնը և ամենէն փայլունն ու հրահանգիչը: Հոն պիտի ցուցադրուին ամենակատարեալ կերպով աշխարհի երկրագործութիւնը, վաճառականութիւնը, արհեստները, ճարտարարուեստները, հանրերը, գեղարուեստները, գիտութեան և մարդկային հանճարին վերջնագոյն յաղթանակները ցամաքի վրայ, ջրերի և օդի մէջ: Աշխարհի վրայ անթեւ հեռագրի մեծագոյն կայանը պիտի հաստատուի Արուեստահանդէսին մէջ: Ան պիտի ըլլայ ժամադրաւայրը և ցուցադրաւայրը բոլոր հանճարներու և գիտելիքի:

Խաղաղականի թագուհին եղող գեղական երտ Սան Ֆրանսիսքո իր ամենագեղեցիկ քաղաքամասերը յատկացուցած է Արուեստահանդէսին: Աշխարհի լաւագոյն նաւահանգիստներէն մէկը Խաղաղականի հետ կցող « Ոսկի Դուռ » (Golden Gate) կոչուած գեղեցիկ նեղուցին եզերքը թառած այս Արուեստահանդէսը ապահովարար աշխարհի ամենէն հրապուրիչ վայրը պիտի ունենայ:

Զէ եղած աշխարհի վրայ Արուեստահանդէս մը զոր սկսելու համար այնչափ մեծ դրամական պատրաստութիւն տեսնուած ըլլայ, որչափ Սան Ֆրանսիսքոյի այս Արուեստահանդէսը: Սան Ֆրանսիսքոյի քաղաքացիները արդէն ստորագրած են 7,500,000 տալէր ֆալիֆորնիոյ նահանգ՝ օրէնսդիրներու բուժով, որոշած է 5,000,000 տալէր, Սան Ֆրանսիսքոյի քաղաքը « պանտով » որոշած է 5,000,000 տալէր. գումար 17½ միլիոն տալէր: Ասկէ զատ ֆալիֆորնիոյ զանազան

գաւառները (քառնթինները) քուէով որոշած են զանազան գումարներ որոնք մօտաւորապէս 4 միլիոն տալէրի կը հասնին: Ըսել է թէ արդէն պատրաստ կայ ընդամենը 20 միլիոն տալէրէն աւելի:

Մ. Նահանգաց նախագահ Թէֆթ անձամբ անցեալ հոկ. 14ին Սան Ֆրանսիսքոյի նշանաւոր «Կօլտըն Կէյթ» փարըին մէջ արձաթ բրիչով մը փորելով Արուեստահանդէսին հիմնարկէքը կատարեց մեծ հանդիսաւորութեամբ:

Ասով Փանամա — Խաղաղականի Համազգային Արուեստահանդէսին վարչութիւնը հրաւեր կը կարդայ բոլոր Հայերուն և բոլոր ազգութիւններուն՝ այցելելու և մաս առնելու 1915ին Արուեստահանդէսին մէջ: Եկէք Սան Ֆրանսիսքօ, Հայեր,

բերէք ձեր վաճառականութիւնը, ձեր ճարտարարուեստը ձեր գեղարուեստը, ձեր գիտերը, ձեր լաւագոյն ցուցադրութիւնները: Քալիֆորնիա հրաւեր կը կարդայ ամբողջ աշխարհի Սան Ֆրանսիսքօ գալ 1915ին:

Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար ամէն ոք կրնայ իր լեզուովը — ըլլայ հայերէն ըլլայ թիւրքերէն — գրել վարչութեանս: Թարգմանի կարգադրութիւնը եղած ըլլալով, ամէն անգլիերէն չհասկցող իր լեզուովը պատասխան պիտի ստանայ: Դիմել ուղղակի վարչութեանս.

Panama-Pacific International Exposition,
San Francisco, Cal. U. S. A.

ԼՈՒՍԱՔԵՐ—ԱՐԵՒ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Բաժնեկի՛ն՝ տարեկան ֆր. 15

Հասցէ՛

Administration du Journal Arménien

« Loussaper-Arev »

B. P. 868 Le Calre

ÉGYPTE

ԱՐՄԷՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Բաժնեկի՛ն՝ տարեկան ֆր. 10

Հասցէ՛

M. Portoukalian directeur

du Journal « Arménia »

Marseille

(France)

ԱՒԵՏԱՔԵՐ

ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՏԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ
ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Բաժնեկի՛ն՝ տարեկան 40 դհ. 2

տոլ. 10 ֆր.

Հասցէ՛

American Bible House

Turkey

Constantinople

digitised by

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Հ. Յ. ԱՍՏՈՒՐԵԱՆԻ

Die politischen Beziehungen
zwischen

ARMENIEN UND ROM

von 190 v. Chr.—428 n. Chr.

8°. էջ 192 գի՛նն ֆր. 2.50

A.R.A.R.@